

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ І.В. Давиденко
“ ____ ” _____ 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 242 «Туризм»

за освітньою програмою «Туризм»

на тему:

**Економічне обґрунтування інвестиційного проекту
створення туристичного підприємства**

Виконавець

студентка IV курсу ЦЗВН

Загоруйко Валентина Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Єгупова Ірина Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2019

АНОТАЦІЯ

Загоруйко Валентина Олександрівна, «Економічне обґрунтування інвестиційного проекту створення туристичного підприємства»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
242 «Туризм»

за освітньою програмою «Туризм»,

Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2019 рік

У роботі розглядаються теоретичні аспекти, які розкривають Предмет і зміст бізнес-планування, його роль в ринковій економіці, особливості та послідовність розробки окремих розділів бізнес-плану інвестиційного проекту.

Досліджений **сучасний стан освітнього туризму в Україні**, надана характеристика підприємства та його послуг, розроблений маркетинговий план обґрунтування інвестиційного проекту створення в місті Одесі туристичної фірми «Освіта Плюс».

У організаційному та виробничому планах представлені результати операційного та ресурсного обґрунтування проекту, проведені розрахунки очікуваних доходів підприємства та витрати на реалізацію окремих завдань. Розроблені основні фінансові документи бізнес-проекту, узагальнені результати створення туристичного підприємства та сформульовані висновки про доцільність реалізації проекту з позицій економічної ефективності.

Ключові слова: інвестиційний проект, бізнес-план, освітній туризм, турагентство, маркетинговий план, реклама, персонал, штатний розклад, виробничий план, кеш-фло, ефективність проекту, термін окупності.

ANNOTATION

Zagoruiko Valentina Aleksandrovna, "Economic substantiation of the investment project creation of a tourism enterprise »

qualifying work for obtaining a bachelor's degree in specialty

242 "Tourism"

for the educational program "Tourism",

Odessa National Economic University, Odessa, 2019

The theoretical aspects that reveal the subject and content of business planning, its role in a market economy, features and sequence of development of separate sections of the business plan of the investment project are considered in the paper.

The current state of educational tourism in Ukraine is described, the characteristics of the enterprise and its services are given, the marketing plan of the justification of the investment project of the Odessa Tourist Firm "Education Plus" was developed.

Organizational and production plans present the results of the operational and resource justification of the project, calculations of expected revenues of the enterprise and expenses for the implementation of individual tasks. The main financial documents of the business project have been developed, the results of the creation of the tourist enterprise have been summarized and the conclusions on the appropriateness of the project implementation from the standpoint of economic efficiency have been formulated.

Key words: investment project, business plan, educational tourism, travel agency, marketing plan, advertising, personnel, staffing schedule, production plan, cash flow, project efficiency, payback period.

Зміст

	Стор.
Вступ	3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ БІЗНЕС-ПРОЕКТІВ	6
1.1. Предмет і зміст бізнес-планування, його роль в ринковій економіці	6
1.2. Структура і зміст бізнес-плану туристичного підприємства	15
РОЗДІЛ 2. МАРКЕТИНГОВИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ПЛАНИ ПРОЕКТУ СТВОРЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	28
2.1. Аналіз ринку освітнього туризму в Україні	28
2.2. Характеристика турфірми «Освіта Плюс» та її послуг	34
2.3. Маркетинговий план підприємства.....	39
2.4. Організаційний план ПП «Освіта Плюс»	44
РОЗДІЛ 3. ВИРОБНИЧІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ПП «ОСВІТА ПЛЮС»	49
3.1. Виробничий план турфірми «Освіта Плюс»	49
3.2. Фінансовий план підприємства	59
ВИСНОВКИ	65
Список використаних джерел	69
Додатки	73

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи полягає в тому, що будь-який підприємець підприємства малого бізнесу, незалежно, початківець він чи вже давно працює на ринку, зобов'язаний не тільки точно знати потребу в фінансових, матеріальних, трудових та інтелектуальних ресурсах на найближчу перспективу, а також припускати джерела їх залучення, а й вміти грамотно і точно оцінити ефективність застосування таких ресурсів у процесах виробництва продукції і виробничої і господарської діяльності компанії. Не можна отримати стабільний успіх у малому бізнесі без правильного планування діяльності, постійного моніторингу та аналізу інформації про стан цільових ринків та конкурентів, а також про власні перспективи і можливості росту.

Інвестиційний проект, або як ще його називають бізнес-план, є візитною картою підприємства, пропуском в ринкову економіку, що розкриває його потенційні можливості, це офіційний документ, з якого в усьому світі прийнято починати будь-яку підприємницьку справу. Для розробки стратегії розвитку великої фірми або організації складається розгорнутий бізнес-план з відображенням мети або цілей, до яких прагне організація. Невелика фірма може розробити локальний бізнес-план, він повинен бути представлений у формі, що дозволяє зацікавленій особі отримати чітке уявлення про суть справи, ступеня своєї участі в ньому. Обсяг і ступінь конкретизації його розділів визначаються специфікою і областю діяльності.

Дана кваліфікаційна робота присвячена розробці бізнес-проекту туристичної фірми, напрямом діяльності якої буде освітній туризм.

Освітній туризм - це туризм, при якому людина поєднує і відпочинок і освіту. У світлі сучасної динаміки розвитку загальносвітової економіки, міжнародних відносин популярність освітнього туризму зростає з кожним роком і все більше людей поспішають отримати освіту в одному з престижних навчальних закладів, пройти спеціалізовані курси чи стажування за кордоном, підвищити свій інтелектуальний і загальноосвітній рівень. Навіть невеликий

досвід перебування в країні мови, що вивчається, може значно підвищити рівень його освоєння, і особливо це корисно дітям.

У наш час навчання за кордоном - це одне із затребуваних напрямків туризму. Пов'язано це з об'єктивними факторами, присутніми в житті суспільства. Все частіше наші співгромадяни емігрують, працюють за кордоном з іноземними партнерами або просто на таких робочих спеціальностях, де знання іноземної мови вкрай необхідно.

Метою даної кваліфікаційної роботи є обґрунтування ефективності бізнес-проекту відкриття туристичного підприємства – ПП «Освіта Плюс» та його головних складових.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі основні завдання:

- визначити сутність, види та місце бізнес-планів в інструментарії обґрунтування бізнес-проектів;
- розглянути структуру і зміст бізнес-плану;
- розглянути специфіку відкриття підприємств сфери туристичного бізнесу в сучасних умовах;
- дослідити сучасний стан освітнього туризму в Україні;
- надати характеристику підприємства, що створюється, та його послуг;
- обґрунтувати доцільність формування певної організаційної структури створюваного закладу та штатного розкладу;
- вивчити види та особливості програм навчання за кордоном;
- спрогнозувати обсяг реалізації продукції підприємства;
- дослідити діяльність підприємств-конкурентів, що надають послуги з організації освітніх турів;
- розрахувати бюджет проекту та витрати на реалізацію окремих завдань;
- визначити основні елементи бізнес-проекту створення турагентства;
- узагальнити результати створення проекту туристичного підприємства та формулювання висновків про доцільність його реалізації з позицій економічної ефективності.

Об'єктом дослідження є теоретичні та методичні основи розробки бізнес-планів інноваційних проектів.

Предметом дослідження є методичні основи розробки основних розділів бізнес-плану інвестиційного проекту створення туристичного підприємства.

Інформаційною базою для написання кваліфікаційної роботи були різні теоретичні, аналітичні та статистичні матеріали, закони України та інші нормативні документи з питань туристичного бізнесу, підручники, навчальні посібники, рекомендовані Міністерством освіти і науки України; монографії та інші періодичні видання відомих вітчизняних і зарубіжних вчених, офіційні статистичні данні, а також Інтернет-сайти.

У дослідженні були використані методи та прийоми програмно-цільового управління, проектного аналізу, інвестиційного аналізу, вивчення та аналіз літературних джерел, спостереження, вивчення діяльності установ з організації туристських послуг, комбінація описового та порівняльного методів, картографічний метод, метод аналізу.

ВИСНОВКИ

1. У роботі розглянуті теоретичні-методичні основи бізнес-планування, визначити сутність, види та місце бізнес-планів в інструментарії обґрунтування бізнес-проектів, розглянуті структура і зміст бізнес-плану, специфіка відкриття підприємств сфери туристичного бізнесу в сучасних умовах.

2. Визначено, що будь-який підприємець підприємства малого бізнесу, незалежно, початківець він чи вже давно працює на ринку, зобов'язаний не тільки точно знати потребу в фінансових, матеріальних, трудових та інтелектуальних ресурсах на найближчу перспективу, а також припускати джерела їх залучення, а й вміти грамотно і точно оцінити ефективність застосування таких ресурсів у процесах виробництва продукції і виробничої і господарської діяльності компанії.

3. Досліджений сучасний стан освітнього туризму в Україні, з'ясовано, що на внутрішньоукраїнському туристському ринку пропозиції, пов'язані з індивідуальним освітнім туризмом школярів, частіше поєднуються з рекреаційними пропозиціями. Популярністю користується відпочинок учнівської молоді (звичайно в канікулярний час) з паралельним проходженням будь-якої освітньої програми. Лідерами у здійсненні подібних програм являються екологічні табори. Найбільшим попитом іноземною мовою, яка їдуть вивчати українські громадяни - англійська, її прагнуть вивчити до 79% молодих туристів.

4. На основі проведених досліджень виявлена доцільність відкриття в м. Одесі спеціалізованого турагентства ПП «Освіта Плюс» за напрямком освітній туризм, що на початку своєї діяльності буде спеціалізуватися на турах до Великобританії, США, Канади, Мальти, Ірландії.

5. На початковому етапі планується укладання договору з Українською освітньою компанією «STUDY.UA», яка є рецептивним туроператором, з метою реалізації в м. Одесі її туристичних продуктів:

- пакети освітніх турів за кордон для дітей та дорослих;

- групові та індивідуальні освітні тури.

6. Виявлені можливості та загрози, сильні і слабкі сторони турфірми «Освіта Плюс», щодо слабких сторін, то потрібно буде розробити комплекс заходів по зниженню негативного впливу сезонності, як, наприклад, системи знижок, бонуси на наступні замовлення, на досить ранні замовлення, якщо це груповий тур – безкоштовний лідер та інші.

7. Проведений аналіз конкурентів показав, що основним конкурентом турфірми «Освіта Плюс» є туроператор «Феод Груп». Турагентство «Далюма», програє в конкурентоспроможності за місцем розташування, а турагентство «ALLY» пропонують тільки освітні тури для школярів на Мальту. Новостворене підприємство невдовзі після відкриття стане лідером за рахунок вузької спеціалізації та унікальних видів освітніх турів.

8. Виявлено, що головним способом просування турпродукту є реклама. При відкритті нового турагентства необхідно провести його презентацію, яка є ефективним способом залучення клієнтів, для найбільшої популяризації турагентства необхідно створення сайту в мережі Інтернет, створення сторінок у соцмережах. Укладання договору співпраці з провідною освітньою компанією «Studi.ua» дозволить фірмі суттєво економити на рекламі, враховуючи те, що турфірма «Освіта Плюс» буде рекламуватись також на сайті компанії. Рекламними буклетами турагентство також буде забезпечувати освітня компанія.

9. Визначено, що організаційно-правовою формою підприємства буде приватне підприємство з групи платників єдиного податку з річним лімітом доходу - до 5 000 000 гривень і ставкою 5% (неплатники ПДВ). Власником ПП буде Коваленко П. В., статутний капітал складе 300 000 грн. Мінімальний розмір фінансового забезпечення турагента повинен становити суму, еквівалентну 2000 євро і більше. Офіс фірми буде розташований в орендованому приміщенні за адресою вул. Єкатеринінська, 38. Загальна площа приміщення становить 45 кв.м. Із власниками приміщення буде укладений довгостроковий договір про оренду приміщення.

Планується, що агентство буде працювати з 11.00 до 18.00, тобто 7 годин у будні дні й з 11.00 до 16.00, тобто 5 годин, у суботу.

10. Встановлено, що потреба у персоналі складає 4 особи, всі працівники підприємства будуть працювати на підставі трудового договору, фонд оплати праці разом з відрахуваннями на ЄСВ складе 641 232 грн. на рік.

11. Виявлено, що загальна вартість первісних капітальних інвестицій на придбання меблів та технічного оснащення офісу складе 246 133 гривень.

12. Встановлено, що до складу постійних витрат турагентства увійде оренда приміщення, оплата праці персоналу, відрахування на єдиний соціальний внесок, комунальні платежі, реклама, телефонія, придбання МНА. Загальна сума постійних витрат ПП «Освіта Плюс» складе 931 105 грн. за рік.

13. Розрахований прогноз обсягів реалізації освітніх турів на 2020 рік показав, що із січня по червень та з вересня по грудень в основному будуть реалізовуватись:

- тури для студентів до Великобританії, Канади, США, Європи за різними напрямками – вивчення мови, заняття спортом, відвідування університетів, академічна підготовка до вступу у ВНЗ за кордоном;

- тури за спеціалізованими програмами (готельно-ресторанна справа, бізнес, акторське мистецтво, дизайн комп'ютерних ігор, IT-курс).

В літні місяці більшим попитом будуть користуватися групові поїздки для школярів до вказаних країн та «Британські літні табори» в Україні.

14. Розроблений на основі прогнозу обсягів продажів і здійснених розрахунків повної собівартості продукції для 2020 року - першого року реалізації проекту - план прибутків і збитків показав, що вже протягом першого року діяльності підприємства та реалізації послуг буде отриманий позитивний фінансовий результат, який складе 307 959 грн. Для розрахунків чистого прибутку підприємства в наступних роках було умовно прийнято, що щорічно він буде збільшуватися на 5 відсотків. Витрати підприємства знизяться на 3 % відсотка, це буде пов'язане з тим, що згодом відрахування на амортизацію будуть скорочуватися. Протягом другого року чистий прибуток

ПП «Освіта Плюс» складе 350 040, а в 2022 він досягне 380 362 грн.

15. Розрахована загальна вартість проекту на основі плану грошових потоків, складеного для першого року життєвого циклу підприємства з урахуванням надходження коштів тільки від операційної діяльності, тобто обсяг інвестицій, необхідних для його здійснення. Інвестиційна вартість проекту на кінець 2020 року становить 421 021 гривень, а до кінця третього року діяльності в 2022 р. турфірма накопичить 1 170 649 грн. Простий період окупності капітальних вкладень складе 10 (місяців).

16. Визначено, що аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновок про високу економічну ефективність інвестиційного проекту створення туристичної фірми – тур агента ресторанного господарства ПП «Освіта Плюс».

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України // Верховна Рада України: від 16.01.2003, № 436-ІУ.
2. ПКУ – Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
3. Закон № 324/95 – Закон України "Про туризм" від 15.09.95 р. № 324/95-ВР (у редакції Закону України від 18.11.2003 р. № 1282-IV).
4. Закон № 265/95 – Закон України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" від 06.07.95 р. № 265/95-ВР (у редакції Закону України від 01.06.2000 р. № 1776-III).
5. Декрет № 15-93 – Декрет КМУ "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" від 19.02.93 р. № 15-93.
6. Інструкція № 50 – Інструкція про порядок оформлення ваучера на надання туристичних послуг та його використання, затверджена наказом Державної туристичної адміністрації України від 06.06.2005 р. № 50.
7. Цивільний кодекс України // Верховна Рада України: від 19.06.2003. № 980-ІУ.
8. Наказ Фонду державного майна України. Положення про типовий бізнес-план : від 26.05.94. № 301.
9. Агафонова Л. Т. Підготовка бізнес-плану: Практикум / Л. Т. Агафонова, О. Р. Рога. - [3-є вид.]. - К. : Знання, 2001. - 158 с.
10. Боумэн К.М. Основы стратегического менеджмента: Учеб. пособие/ К.М. Боумэн.- Москва: ЮНИТИ, 2014.- 210 с.
11. Барроу К. Бізнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. -К. : Знання, 2001. - 285 с.
12. Бізнес-планування : навч. посіб. / Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. – К. : Знання, 2013. – 173 с.
13. Бизнес-план в туризме и гостиничном хозяйстве. Автор: Гомилевская Г.А., редактор: Александрова Л.И. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

https://abc.vvsu.ru/books/u_biz_plan/page0001.asp

14. Бизнес-планирование : учеб. / [под ред. В. М. Попова, С. И. Ляпунова, С. Г. Млодик]. - [изд. 2-е, перероб. и доп.]. - М. : Финансы и статистика, 2009. - 816 с.
15. Бухаров А. В. Разработка бизнес-плана : учеб. пособ. / А. В. Бухаров, Н. В. Никитин, Б. В. Сазыкин. - М. : Логос, 2007. - 176 с.
16. Верланов А. Ю. Теория и практика бизнес-планирования : учеб. пособ. / А. Ю. Верланов. - Николаев : НУК, 2005. - 172 с.
17. Гетало В. П. Бізнес-планування : навч. посіб. / В. П. Гетало, Г. О. Гончаров, А. В. Колісник. - К. : Професіонал, 2008. - 240 с.
18. Должанський І. З. Бізнес-план: технологія розробки : навч. посіб. / І. З. Должанський, Т. О. Загорна. - К. : ЦНЛ, 2006. - 384 с.
19. Козловський В. О. Бізнес-планування : навч. посіб. / В. О. Козловський, О. Й. Лесько. - Вінниця : ВНТУ, 2006. - 190 с.
20. Кривонос А. О. Бізнес-планування на підприємстві : навч. посіб. / А. О. Кривонос. - К. : МАУП, 2006. - 160 с.
21. Кучеренко В. Р. Бізнес-планування фірми : навч. посіб. / В. Р. Кучеренко, В. А. Карпов, О. С. Маркітан. - К. : Знання, 2006. - 423 с.
22. Македон В. В. Бізнес-планування : навч. посіб. / В. В. Македон. - К. : ЦУЛ, 2009. - 236 с.
23. Наумов В. Н. Организация предпринимательства: Учебное пособие. — СПб.: Питер., 2013.— 384 с.
24. Покропивний С. Ф. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування : навч. посіб. / С. Ф. Покропивний, С. М. Соболь, Г. О. Швиданенко. - К. : КНЕУ, 2002. - 379 с.
25. Тарасюк Г. М. Бізнес-план: розробка, обґрунтування та аналіз : навч. посіб. / Г. М. Тарасюк. - К. : Каравела, 2006. - 280 с.
26. Телетов О. С. Бізнес-план : навч. посіб. / О. С. Телетов. - Суми : В-во СумДУ, 2005. - 104 с.
27. Ясинський В. В. Бізнес-планування: теорія і практика: навч. посіб. / В. В.

- Ясинський, О. О. Гайдай. - К. : Каравела, 2004. - 232 с.
28. Бадзим О. С. Удосконалення методів розробки фінансової складової бізнес-плану / О. С. Бадзим // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - № 12. - С. 79-86.
29. Гаврилов А. О. Використання бізнес-планування як інструменту для прийняття інвестиційних рішень / А. О. Гаврилов // Фондовий ринок. - 2009. - № 20. - С. 18-26.
30. Городня Т. А. Економічна та фінансова діагностика : навч. посіб. / Т.А. Городня, І. П. Мойсеєнко. - Л. : Магнолія 2006, 2008. - 282 с.
31. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз : навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький. - К. : ЦУЛ, 2009. - 256 с.
32. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. / О. С. Іванілов. - [2-ге вид.]. - К. : ЦУЛ, 2011. - 728 с.
33. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз : підруч. / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній. - [3-тє вид., перероб. і доп.]. - К. : Знання, 2008. - 487 с.
34. Ковтун О. І. Стратегія підприємства : навч. посіб. / О. І. Ковтун. - [3-тє вид., оновлене і доп.]. - Л. : «Новий світ-2000», 2007. - 324 с.
35. Лавров Є. А. Інформаційні технології бізнес-планування : навч. посіб. / Є. А. Лавров, Н. Б. Пасько, Г. А. Смоляров, А. О. Курило. - Суми : Довкілля, 2007. - 322 с.
36. Мізюк Б. М. Стратегічне управління : підруч. / Б. М. Мізюк. - [2-ге вид., перероб. і доп.]. - Л. : Магнолія 2006, 2007. - 392 с.
37. Мінцберг Г. Зліт і падіння стратегічного планування / [пер. з англ. К. Сисоєвої]. - К. : Вид-во О. Капусти, 2008. - 412 с.
38. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. / [за ред. Свінцицької О. М.]. - К. : Кондор, 2009. - 264 с.
39. Ридинг К. Стратегическое бизнес-планирование. Динамическая система повышения эффективности обеспечения конкурентных преимуществ / К. Ридинг. - [пер. с англ.]. - [ред. В. М. Попов]. - Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. - 320 с.

40. Череп А. В. Стратегічне планування і управління : навч. посіб. / А. В. Череп, А. В. Сучков. - К. : Кондор, 2011. - 334 с.
41. Чернов В. А. Экономический анализ: торговля, общественное питание, туристский бизнес : учеб. пособ. / В. А. Чернов. - [под. ред. М. И. Баканова]. - [2-е изд., перероб. и доп.]. - М. : ЮНИТИ, 2009. - 639 с.
42. Швайка Л.А. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. / Л.А. Швайка. - [вид. 4-те., стер.]. - Львів: «Новий світ-2000», 2010. - 268 с.
43. «Сучасні тенденції розвитку туризму» Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку туризму» : Збірник тез доповідей (II частина). – Миколаїв : ВП «МФ КНУКІМ», 2016. – 160 с.
44. Освітній туризм як перспективний напрямок [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=2ahUKEwjrmJSblOjhAhXj-A4wQFjAFegQIBRAC&url=>
45. Ганкіна М. С. Соціально-комунікативна функція туристичних підприємств на основі розвитку програм міжнародного освітнього туризму / М. С. Ганкіна // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 10. - С. 64-66.
46. Петренко Н.В. Освітній туризм в Україні в другій половині XIX — початку XX ст. (уроки минулого та завдання майбутнього) / Н.В. Петренко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. — 2011. — № 7. — С. 37—47.
47. Давиденко І.В. Особливості розвитку ринку освітнього туризму / І.В. Давиденко // Конкурентоспроможність в умовах глобалізації: реалії, проблеми, перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2012. – С. 376 – 379.